

Nye prinsipper:

Klassifisering og måling av finansielle instrumenter

IASB publiserte en ny regnskapsstandard for finansielle instrumenter, IFRS 9 Finansielle instrumenter, i juli 2014. De nye prinsippene for klassifisering og måling av finansielle eiendeler medfører økt bruk av virkelig verdi for mange selskaper, mens det er mindre endringer for finansielle forpliktelser.

Artikkelen er forfattet av:

Cand.oecon./siviløkonom
Robert Madsen
Senior Manager EY

Stor regnskapsmessig omlegging

For selskaper innenfor bank og finans medfører IFRS 9 kanskje den største regnskapsmessige omleggingen siden IFRS ble implementert, men også andre selskaper med betydelige beholdninger av finansielle instrumenter vil kunne bli påvirket i stor grad. Selskaper som har enkle finansielle instrumenter og som ikke benytter seg av sikringsbøker eller andre muligheter standarden gir, vil bli påvirket i mindre grad. Alle må likevel forholde seg til standardens nye prinsipper for klassifisering og måling, og foreta omarbeiding av noteinformasjon i henhold til nye krav og ny begrepsbruk. I denne artikkelen omtales prinsippene i IFRS 9 for klassifisering og måling av finansielle instrumenter.¹

IFRS 9 har pliktig virkningstidspunkt for regnskapsår som begynner 1. januar 2018 eller senere. Standarden kan ikke anvendes innenfor EU/EØS-området før den er

¹ IFRS 9s prinsipper for sikringsbøker og nedskrivning av finansielle eiendeler er tidligere omtalt i denne spalten i Revisjon og regnskap nr. 1/2014 og nr. 5/2014.

godkjent. European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) har angitt at beslutning om godkjenning er forventet i andre halvår 2015.

Klassifisering og måling av finansielle eiendeler

Dagens IAS 39 har fire hovedkategorier av finansielle eiendeler og detaljerte regler knyttet til hver av kategoriene. Det har vært en målsetning at den nye standarden skal være mer prinsippbasert enn eksisterende standard. Prinsippene som er valgt for klassifisering og måling, tar utgangspunkt i et instruments karakteristikk og selskapets intensjon. De nye prinsippene er illustrert i figur 1.²

² I figuren er den teoretiske muligheten for at derivater og EK-instrumenter kan ha kontantstrømmer som bare er betaling av rente og hovedstol, sett bort fra. Gjeldsinstru-

Etter IFRS 9 er det bare finansielle eiendeler med kontantstrømmer som bare er betaling av rente og hovedstol, og som selskapet holder for å motta kontraktmessige kontantstrømmer, som skal måles til amortisert kost. Andre instrumenter skal måles enten til virkelig verdi med verdiendringer over andre inntekter og kostnader (OCI), eller til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet.

Instrumenter som har kontantstrømmer som bare er betaling av rente og hovedstol, men som holdes både for å motta kontraktmessige kontantstrømmer og for salg, skal i utgangspunktet måles til virkelig verdi med verdiendringer ført som OCI. Med denne klassifiseringen skal

menter er definert som alle finansielle eiendeler som ikke er derivater eller egenkapitalinstrumenter.

Aktuelt om finansiell rapportering

Formålet med denne spalten er å gi løpende oppdatering på aktuelle og sentrale spørsmål om finansiell rapportering. Det vil kunne være nye standarder eller tolkninger fra IASB eller NRS, men også relevante uttalelser gitt av regulerende myndigheter, eller kommentarer til andre relevante utviklingstrekk med betydning for norske foretaks finansielle rapportering.

En regnskapsfaglig spesialistgruppe i EY er forfattere av spalten. Dette nummerets spalte er forfattet av cand.oecon. og siviløkonom Robert Madsen. Robert Madsen er tilknyttet den nordiske IFRS-desken i EY og er medlem av EYs globale IFRS-gruppe for finansielle instrumenter.

renter resultatføres etter amortisert kost-prinsippet, mens øvrige verdiendringer føres som OCI. Verdiendringene ført som OCI skal reklassifiseres til det ordinære resultatet ved salg eller annen avhendelse. Denne klassifiseringen vil typisk være aktuell for ordinære renteinstrumenter hvor det er for mye salg i en portefølje til at instrumentene kvalifiserer til amortisert kost-måling, uten at det er tale om «trading»-aktivitet. Dette kan være tilfelle for blant annet likviditetsporteføljene til mange banker og en del investeringsporteføljer, blant annet i forsikringselskaper.

Instrumenter som i utgangspunktet skal måles til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendringer over OCI, kan utpekes til måling til virkelig verdi med verdiendring over resultatet, dersom kriteriene for bruk av virkelig verdi-opsjonen er til stede. Etter IFRS 9 kan virkelig verdi-opsjonen benyttes dersom utpeking til virkelig verdi med verdiendring over resultatet medfører eliminering eller vesentlig reduksjon av et regnskapsmessig misforhold («accounting mismatch»). Dette kan for eksempel være aktuelt dersom en renteswap, som måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatet, sikrer et gjeldsinstrument som ellers skulle vært målt til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendring over OCI. Utpeking av gjeldsinstrumentet til måling til virkelig verdi med verdiendring over resultatet vil da gi samme målebasis for gjeldsinstrumentet og renteswappen.

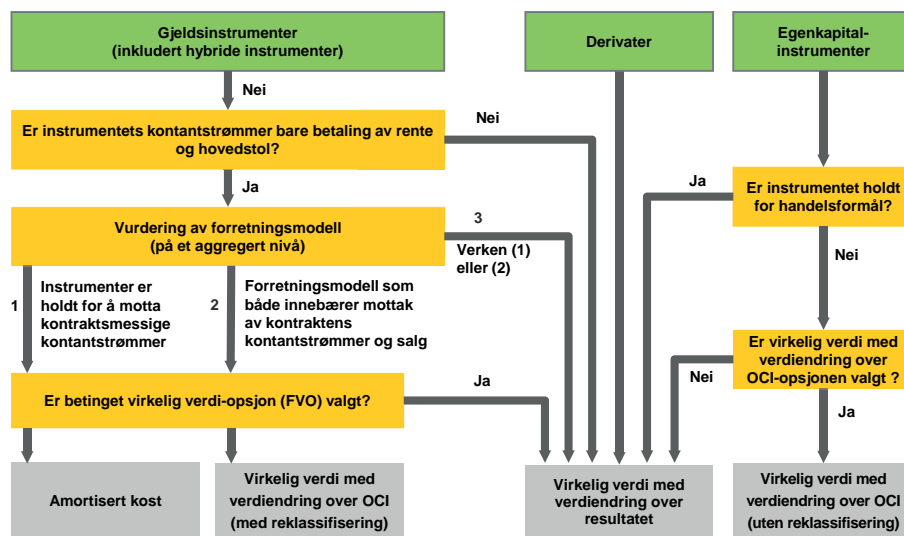
Egenkapitalinstrumenter

Egenkapitalinstrumenter skal som et utgangspunkt måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet, men kan utpekes til måling til virkelig verdi med verdiendringer over OCI. For egenkapitalinstrumenter utpekt til måling til virkelig verdi med verdiendringer over OCI, skal ikke verdiendringer reklassifiseres til resultatet ved salg eller annen avhendelse, og vil derved ikke påvirke det ordinære resultatet på noe tidspunkt. Utbytte skal imidlertid resultatføres. En slik utpeking er trolig mest aktuell dersom avkastning gjennom verdistigning ikke er det primære formålet med investeringen.

Derivater og innebygde derivater

Derivater skal som i dag måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet, men kan utpekes som sikringsinstrumenter dersom kriteriene for det er til stede.

Instrumenter som har kontantstrømmer som ikke bare er betaling av rente og hovedstol, skal måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatet, uavhengig av hvilken forretningsmodell instrumentet inngår i. Kravet i dagens standard om å skille ut innebygde derivater fra finansielle eiendeler er derved ikke videreført i IFRS 9. Dette skyldes, litt grovt sagt, at om et instrument inneholder ett eller flere innebygde derivater som ikke er nært relatert, så vil ikke instrumentets kontantstrømmer bare være betaling av renter og hovedstol, og da må hele instrumentet måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet. Det vil derved ikke være behov for å skille ut et innebygget derivat for å oppnå virkelig verdi-måling av dette.

Figur 1: Klassifisering og måling av finansielle eiendeler

Klassifisering og måling av finansielle forpliktelser

For klassifisering og måling av finansielle forpliktelser er det, i forhold til dagens standard, i hovedsak bare gjort endringer knyttet til håndtering av verdiendringer fra egen kredittrisiko når forpliktelsen er utpekt som målt til virkelig verdi. Når virkelig verdi-opsjonen er benyttet, skal verdiendringer fra egen kredittrisiko føres over OCI i stedet for over det ordinære resultatet som i dag, med mindre en slik regnskapsføring over OCI skaper eller forsterker et regnskapsmessig misforhold. Øvrige verdiendringer skal føres over det ordinære resultatet. Verdiendringer ført som OCI skal ikke reklassifiseres til det ordinære resultatet ved tilbakekjøp eller annet oppgjør av forpliktelsen.

For finansielle forpliktelser videreføres kravet om å skille ut innebygde derivater tilsvarende som i dag. For eksempel vil det fortsatt være krav om å skille ut innebygde derivater fra utstedte konvertible obligasjoner hvor konverteringsretten ikke møter definisjonen av å være en egenkapitaldel. En kjøpt konvertibel obligasjon må måles til virkelig verdi siden kontantstrømmene i instrumentet ikke bare er betaling av renter og hovedstol som omtalt ovenfor.

Avsluttende kommentarer

De nye prinsippene i IFRS 9 for klassifisering og måling av finansielle eiendeler medfører at nåløyet som en finansiell eiendel må gjennom for å kvalifisere for amortisert kost-måling har blitt mindre. Både kravene til type instrument og kravene til forretningsmodell vil som hovedregel tvinge flere instrumenter over til virkelig verdi-måling sammenlignet med dagens standard. For finansielle forpliktelser blir endringene mindre. For disse er det i første rekke endringer i forhold til håndtering av verdiendringer fra egen kredittrisiko når virkelig verdi-opsjonen er benyttet.